

 Artikkelit

Kaikki yhdessä yhteisen ilmaston puolesta?

Yksimielisyys ja erimielisyys *Helsingin Sanomien* ja *Ilta-Sanomien* ilmastokokousuutisoinnissa

Artikkelissa tutkitaan yksimielisyyden, erimielisyyden ja niiden välisen suhteen rakentumista ilmastokeskustelussa lukemalla neljän YK:n ilmastokokouksen uutisointia *Helsingin Sanomissa* ja *Ilta-Sanomissa* diskurssiteorian ja agonistisen demokratian näkökulmista. Artikkelissa väitetään, että ilmastotahdolla – halulla ratkaista ilmastonmuutos – oli keskeinen merkitys ilmastokokousten uutisoinnissa. Ilmasto-ongelman ratkaiseminen oli solmukohta, joka määrittäi yksimielisyyden ja erimielisyyden saamia merkityksiä ja jonka kautta ilmastopolitiikan ja ilmastokeskustelun kenttä yksinkertaistui valinnaksi hyvän ja huonon tulevaisuuden välillä. Yksimielisyys näytettiin uutisoinnissa toivottavana ja välttämättömänä, ilmasto-ongelman ratkaisemisen mahdollistavana asiana. Erimielisyys ja poliittiset konfliktit artikuloituivat tätä kautta esteinä ratkaisemisen mahdollistavan yksimielisyyden syntymiselle.

AVAINSANAT: journalismi, ilmastonmuutos, diskurssiteoria, agonistinen demokratia

Ilmastonmuutoskeskustelussa on kyse yhtäältä ilmastonmuutoksen materiaalisesta todellisuudesta, toisaalta sen poliittisesta merkityksestä – ja ennen kaikkea siitä, miten nämä kaksi ulottuvuutta nivoutuvat yhteen (ks. esim. Boykoff 2011; Hulme 2009; Giddens 2009; Urry 2011; Weart 2003). Valtavirran ilmastotieteen ja ilmastokeptikoiden väliseksi kiistaksi kiteytyneenä kysymys ilmastonmuutoksen todellisuudesta oli pitkään keskustelun hallitseva elementti. Viimeisten kymmenen vuoden aikana ainakin osassa Eurooppaa keskustelun painopiste on siirtynyt ilmastotieteestä selkeästi ilmastopolitiikan suuntaan. Ihmisen päästämien kasvihuonekaasujen vaikutus maapallon ilmastojärjestelmään on hyväksytty keskustelun lähtökohdaksi, josta ei ole tarvetta kiistellä, vaikka tieto muutoksen yksityiskohdista onkin vielä osittain epävarmaa. Samalla on kuitenkin eräiden tulkintojen mukaan käynyt niin, että konsensus ilmastonmuutoksen materiaalisesta todellisuudesta on omaksuttu malliksi siitä, mihin keskustelun ilmastonmuutoksen poliittisesta merkityksestä tulisi johtaa (Swynedouw 2010; Berglez & Olausson 2014). Ilmastopolitiikka on tulkittu ilmastotieteen osoittamien faktojen rajaamaksi toiminnaksi, ja sen tavoitteena on pidetty poliittista konsensusta, jonka varassa erilaisia ilmastotoimia voidaan ryhtyä toteuttamaan.

Tässä artikkelissa ilmastokeskustelua tulkitaan toisesta näkökulmasta ajattelemalla, että konsensuksen tavoittelemisen sijaan demokraattinen politiikka perustuu erimielisyydelle ja että politiikan rationaalisuus ei määräydy politiikan ulkopuolelta vaan se määrittää poliittisessa prosessissa. Ilmastokeskustelussa tavoiteltava poliittinen konsensus on tulkittavissa tästä näkökulmasta siten, että ilmastomuutoksen torjumisen, poliittisen konsensuksen saavuttamisen ja sen ylläpitämisen nimissä asetetaan rajoja erimielisyydelle. Ilmastomuutokseen liittyvässä journalismintutkimuksessa lähtökohtana on usein ollut huoli ilmasto-ongelman ratkaisemisesta (esim. Boyce & Lewis 2009, 3; Eide & Kunelius 2012c, 13; tiivis yleiskatsaus tutkimuksesta Boykoff 2011). Aiheeseen liittyvissä keskusteluissa medialta on – muidenkin kuin journalismin tutkijoiden toimesta – vaadittu ilmastotieteen faktojen perustalle rakentuvaa vastuullisuutta (esim. Alestalo 2012). On kuitenkin tärkeää, että ilmastokeskustelua tulkitaan ilmasto-ongelman ratkaisemista korostavan ilmastoviestinnän rinnalla myös ongelman ja ratkaisemisen vähemmän annettuina ottavista näkökulmista. Ilmastomuutoksen julkisessa keskustelussa saamien merkitysten tutkiminen olettamatta, että ilmastomuutoksella on ennalta annettu merkitys (ilmastotieteen faktat) tai että ilmastokeskustelulla on tietty tarkoitus (ilmasto-ongelman ratkaiseminen), ei merkitse ilmastomuutoksen kieltämistä tai kaikkien sen hillitsemistä tavoittelevien toimien kyseenalaistamista. Ilmastokeskustelun diskursiivisen järjestyksen tulkitseminen *yhtenä mahdollisena järjestyksenä teoriassa rajattomien järjestysten joukossa* ohjaa kysymään, *miten juuri tämä järjestys pysyy yllä ja minkälaisia seurauksia sen valta-ase-malla on*. Tämä puolestaan auttaa ymmärtämään sitä, miten diskursiivisten järjestysten kautta rajataan poliittisen toiminnan kenttää.

Tässä artikkelissa kiinnostuksen kohteena on yksimielisyyden ja erimielisyyden sekä niiden välisen suhteen rakentuminen ilmastokeskustelussa. Keskeinen väite on, että ilmastomuutoksen ratkaisu on solmukohta, jonka kautta yksimielisyys ja erimielisyys saavat merkityksensä. Artikkelin taustalla on agonistinen demokratiateoria (ks. esim. Mouffe 2005a; 2005b; 2013), joka korostaa konfliktien perustavaa merkitystä politiikassa. Siinä missä deliberatiivinen demokratiateoria (ks. esim. Habermas 1984; 1987) asettaa avoimen julkisen harkinnan kautta saavutettavan yksimielisyyden demokraattisen politiikan ihannelilanteeksi, agonistisen teorian mukaan demokratian tulee ensi sijassa mahdollistaa kiistelyt ja konfliktit, kuitenkin niin että suoranaisten vihamieliset asenteet pysyvät loitolla. Konfliktien puuttuminen ei ole osoitus poliittisesta kypsyydestä tai rationaalisuudesta, vaan oire tyhjiöstä, joka voi olla demokratialle vaaraksi (Mouffe 2005a, 5). Ilmastopolitiikan tapauksessa tämä tarkoittaa, että vaikka yksimielisyyden tavoittelemisen ja varjeleminen mahdollisilta erimielisyyksiltä saattaa vaikuttaa järkevältä ilmasto-ongelman ratkaisemiseksi, on sillä myös varjopuolensa. Konfliktien patoaminen voi johtaa ilmastomuutoksen poliittisen merkityksen heikkenemiseen, koska se ei kytkeydy merkityksellisiin poliittisiin kiistoihin. Se voi myös avata tietä koko ilmastopolitiikan merkityksen kieltämiselle tai siihen vihamielisesti suhtautuville poliittisille projekteille. Journalismille tätä kautta asettuva kysymys on, tulisiko sen ymmärtää toimintansa suhteessa ilmasto-ongelman ratkaisemiseen vai ”demokraattisen prosessin edellyttämään poliittisten positioiden virke-

ään yhteenottoon ja intressien konfliktiin” (emt., 6). Kumpikaan vaihtoehto ei näytä erityisen houkuttelevalta: ilmastoviestijän identiteetin omaksuminen saattaa helpottaa mahdollisesti ilmasto-ongelman ratkaisemista voimistamalla kansalaisten ilmastotahtoa ja -tietämystä mutta ohittaa sen nimissä demokraattisen prosessin ainakin osittain. Demokraattisen prosessin asettaminen etusijalle sen sijaan voi vaarantaa ilmasto-ongelman ratkaisupyrkimykset kannustamalla kiistojen ja erimielisyyksien korostamiseen.

Agonistisen demokrateorian lisäksi artikkelin taustalla on kaksi ajatusta, jotka ovat viime vuosina olleet esillä ilmastonmuutosta yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta tarkastelevassa kirjallisuudessa. Ilmastotutkija Mike Hulmen (2009; 2010) mukaan ilmastotieteen ”universaalis-materialistisilla” – tai ”realistis-normatiivisilla” (ks. Kunelius 2012, 33–37) – väitteillä on ilmastokeskustelussa kohtuuton painoarvo. Ilmastopolitiikka on poikkeuksellisen teknokraattista: esimerkiksi suomalaisessa alkoholipolitiikassa alkoholin vaikutuksia koskevalla tieteellisellä tiedolla on huomattavasti pienempi merkitys, koska alkoholiin tunnistetaan liittyvän monenlaisia legitimejä mutta tieteellisen tiedon valossa järjettömiä intohimoja. Ilmastonmuutoksen kohdalla tieteen ja asiantuntemuksen suurta merkitystä perustellaan usein asian monimutkaisuudella ja mahdollisten seurausten mittakaavalla: jos ilmastonmuutosta ei ymmärretä oikein, koko ihmiskunnan kohtalo on vaakalaudalla. Hulmen (2009) keskeisen teesin mukaan syy neuvottomuudelle ilmastonmuutoksen edessä on, että ilmastotiede on paitsi rakentanut ymmärrystä ilmastosta kaikkia yhdistävänä, todellisenä ja totaalisenä horisonttina myös tuottanut odotuksen vastaavan mittaluokan ratkaisusta ilmasto-ongelmaan. Tästä näkökulmasta ilmastopolitiikan umpisolmu kiristyy, kun valtavaan ongelmaan etsitään yhtä valtavaa ratkaisua.

Hulmen (emt., 322–365) oma ratkaisu ongelmaan on kaikkea muuta kuin yksinkertainen. Solmuvertauksella kuvattuna se merkitsisi sen hyväksymistä, että ajatus solmun aukeamisesta on kestävä. Epätoivoisten avaamisyritysten sijaan tulisi miettiä, mitä kaikkea solmulla pitäisi tehdä ja mitä sillä voisi tehdä, kun sen kanssa on joka tapauksessa tultava toimeen. Inhimillinen toiminta on saavuttanut maapallon ilmastojärjestelmään vaikuttavat mittasuhteet eikä tämän vaikutusvallan kanssa toimeen tuleminen voi merkitä vain yhä suuremman mittaluokan ratkaisujen etsimistä sen tuottamiin ongelmiin. Ratkaisujen etsimisen rinnalla huomiota pitäisi kiinnittää huomattavasti enemmän kysymyksiin, mitä ilmastonmuutoksella tehdään ja mitä sillä voisi tehdä, koska inhimillisen toiminnan horisonttina ilmastonmuutos ei ole häviämässä mihinkään.

Erik Swyngedouw (2010, ks. myös Berglez & Olausson 2014) on puolestaan väittänyt, että ilmastopolitiikka ilmentää ajan henkeen kuuluvaa politiikan kutistumista perustavanlaatuisista erimielisyyksistä puhdistetuksi asiainhoidoksi. Itse asiassa ilmastopolitiikka – osana ympäristöpolitiikkaa – on keskeinen alue, jolla asianhoitopolitiikan legitimaatiota on rakennettu ja jonka välityksellä se on iskostettu poliittiseen mielikuvitukseen. Tällaisenaan ilmastopolitiikka myös vahvistaa kapitalismin asemaa ainoana mahdollisena taloudellisena ja yhteiskunnallisena järjestyksenä, sillä asianhoitopolitiikkana se rajaa rationaalisuuden nykyisen järjestelmän sisäpuo-

lelle. Ilmastotieteen kautta tuotettu kiireellinen tarve löytää ratkaisu ilmastomuutokselle sitoo ilmastopolitiikan horisontin tiukasti nykyisen järjestyksen puitteisiin. Tämä puolestaan vaikeuttaa radikaalimpien muutosten esittämistä, koska ne voidaan helposti ohittaa ongelman ratkaisemista hankaloittavina tai turhana spekulatiiona. Ilmastokeskustelussa maailmanloppu on helpompi kuvitella kuin kapitalismin loppu (vrt. Jameson 2003, 76). Erilaisia tuhoa ennustavilla kuvitelmissa onkin Swydegouwin (2010, 219) mukaan keskeinen osa nykykapitalismin valta-aseman ylläpitämisessä, sillä niiden tuottaman pelon avulla voidaan tehokkaasti syrjäyttää perustavanlaatuisia ja kapitalismin tuolle puolen kurottavia erimielisyyksiä ja konflikteja järkevän keskustelun piiristä. Koska maapallon ilmasto on konkreettisesti koko ihmiskuntaa yhdistävä tekijä, sen muuttumisen uhka sopii erityisen hyvin erojen, erimielisyyksien ja epätasavaruuden peittämiseen yhteisen tavoitteen nimissä.

Aineisto, menetelmä ja tutkimuskysymykset

Artikkelissa tutkitaan Balin (2007), Kööpenhaminan (2009), Cancúnin (2010) ja Durbanin (2011) ilmastokokouksen uutisointia *Helsingin Sanomissa* ja *Ilta-Sanomissa*. Kokousuutisoinnilla tarkoitetaan tässä tapauksessa kaikkea kokousten aikana julkaistua ilmastokokouksia tai ilmastomuutosta käsittelevää journalistista materiaalia uutisista yleisönoastokirjoituksiin. Aineistoa kerätessä tavoitteena oli saada mukaan niin paljon suomalaista ilmastokeskustelua kuin kokousten ja tutkittavaksi valittujen lehtien kontekstissa oli mahdollista. Lehdet uutisoivat neljän ilmastokokouksen aikana kokouksista tai ilmastomuutoksesta yleensä yhteensä 427 jutussa, joista enemmän kuin neljä viidesosaa julkaistiin *Helsingin Sanomissa* (taulukko 1)¹.

Taulukko 1. Ilmastomuutos- ja kokousuutisointi *Helsingin Sanomissa* ja *Ilta-Sanomissa* neljän ilmastokokouksen aikana.

	Bali (2007)	Kööpenhamina (2009)	Cancún (2010)	Durban (2011)	Yhteensä
Helsingin Sanomat	69	168	57	56	350
Ilta-Sanomat	24	48	3	2	77
Yhteensä	93	216	60	58	427

Artikkelin aineisto kerättiin osana kansainvälisen *Mediaclimat*-verkoston viimeisen viiden vuoden aikana tekemää tutkimustyötä, josta on tähän mennessä raportoitu lähinnä englanninkielisissä kirjoissa (Eide, Kunelius & Kumpu 2010; Eide & Kunelius 2012a) ja artikkeleissa (Eide & Kunelius 2012b; Kumpu 2013). Artikkelissa esitetään tutkimusverkoston puitteissa tehtyyn määrälliseen ja laadulliseen sisällön erittelyyn perustuva yleiskuva *Helsingin Sanomien* ja *Ilta-Sanomien* uutisoinnista. Myös artikkelin varsinainen tutkimuskysymys erimielisyyden ja yksimielisyyden suhteesta kokousuutisoinnissa juontuu tutkimusverkoston työstä. Tutkimusten perusteella suomalaisen

kokousuutisoinnin ilmastokeskustelu on erityisen yksituumaista: ilmastonmuutos ei ole herättänyt kokousten aikana Suomessa juuri minkäänlaisia poliittisia intohimoja. Tämän vaikutelman pohjalle rakentui tässä artikkelissa esitettävä luenta kokousuutisoinnista. Kuten edellä todettiin, sekä ilmastokeskustelua että ilmastonmuutokseen liittyvää mediatutkimusta hallitsee realistis-normatiivinen tulkinta ilmastonmuutoksesta, mikä tekee hankalaksi sellaisten kysymysten esittämisen, jotka eivät ota lähtökohdaksi ilmasto-ongelman ratkaisemisen ensisijaisuutta. Jotta tällaisen ymmärryksen merkitystä ilmastokeskustelussa voisi tarkastella, on tutkimuksessa pyrittävä astumaan sen ulkopuolelle. Se ei merkitse ilmastonmuutoksen merkityksen kieltämistä vaan sen ottamista erityisen vakavasti. Taustalla on huoli siitä, että ilmasto-ongelman ratkaisemisen nimissä asetetaan ilmastokeskustelulle sellaisia rajoja, jotka saattavat itse asiassa vaikeuttaa sen ymmärtämistä kestäväällä tavalla.

Ilmastokokousuutisointia tarkastellaan yllä mainitun tavoitteen saavuttamiseksi Ernesto Laclau ja Chantal Mouffen (1985) diskurssiteorian näkökulmasta. Teorian avainteksti *Hegemony and Socialist Strategy* (1985) on kaukana metodioppaasta, joka antaisi ohjeita siihen, miten merkitysten muotoutumista kannattaisi analysoida. Ilmestyessään se oli – kuten nimestä saattaa päätellä – poliittis-teoreettinen pelinavaus uudentalaiselle vasemmistolaiselle politiikalle. Teoksen käsitteistö sekä tapa lukea ja purkaa vasemmistolaisista politiikan teoriaa ovat kuitenkin tuottaneet mittavan määrän niitä koettelevaa sekundaarikirjallisuutta (Torfing 1999; Jørgensen & Phillips 2002; Howarth 1995; Howarth & Torfing 2005; Howarth, Norval & Stavrakakis 2000; Dahlberg & Phelan 2011; Palonen 2008), jossa on käsitelty myös diskurssiteorian hyödyntämistä mediatutkimuksessa (Carpentier & De Cleen 2007; Carpentier & Spinoy 2008). Tämän artikkelin lähtökohtana on se, että diskurssiteorian lähestymistapaa ja käsitteistöä on syytä koetella myös mediatutkimuksen työkalupakkina (Carpentier & De Cleen 2007, 266). Sen etuna esimerkiksi kriittiseen diskurssianalyysiin (esim. Fairclough 1995) verrattuna voidaan pitää sitä, että analyysiä ei ennen aikaisesti lukita asioiden todelliseen tai toivottavaan merkitykseen (Carpentier & De Cleen 2007, 286) vaan merkityksiä tarkastellaan lähtökohtaisesti avoimina ja määräytymättöminä (eroista tarkemmin ks. Jørgensen & Phillips 2002). Toisin sanoen lähtökohtana on, että asioiden saamat merkitykset eivät johdu siitä, mitä ne ovat, vaan siitä, mitä ne laitetaan merkitsemään. Inhimillisen merkitystyön – eli asioiden merkitsemään laittamisen – ulkopuolella on todellisuus, mutta se on tunnettavissa ainoastaan merkitystyön puitteissa. Ilmastonmuutoksen kohdalla tämä lähtökohta merkitsee sitä, että muutokset maapallon ilmastojärjestelmässä eivät sinänsä merkitse mitään, vaan niiden merkitys syntyy siitä, minkälaisia merkityksiä niille annetaan. Vastaavalla tavalla ilmastotiede ei agonistisen demokrateorian näkökulmasta voi määritellä minkälainen ilmastopolitiikka on järkevää, vaan sen järkevyys määritellään demokraattisessa prosessissa, jossa ilmastotieteellä voi tuki olla oma merkityksensä.

Tässä yhteydessä ei ole mahdollista esitellä Laclau ja Mouffen diskurssiteorian varsin raskasta käsitteistöä kokonaisuudessaan. Artikkelissa esitettävän analyysin kannalta keskeisiä käsitteitä ovat *artikulaatio*, *diskurssi*, *solmukohta*, ja *yhtäläisyysketju*, jotka kaikki liittyvät siihen, miten diskursiivisia järjestyksiä tuotetaan ja

ylläpidetään. Diskursiivinen järjestäminen tapahtuu suhteessa merkitysten *avoimuuteen* ja *määräytymättömyyteen*: mikään ei itsessään merkitse mitään, vaan merkitys syntyy *artikulaatiossa*, eli siinä, miten asioita kytetään toisiin asioihin ja erotetaan toisista. Diskurssit ovat jatkuvasti artikulaatiossa tuotettavia jäsenynteitä suhteiden kokonaisuuksia, joissa merkityksiä muodostetaan ja niistä neuvotellaan (Laclau & Mouffe 1985, 105). Diskurssien merkitys on siinä, että ne rajoittavat periaatteessa rajatonta merkitysten kenttää: järjestyksen ulkopuolelle jää väistämättä jotain, jonka kautta voi syntyä toisenlaisia artikulaatioita ja toisenlaisia järjestyksiä. Järjestykset ovat valtasuhteiden ilmentymiä, eivät minkään ulkoisen todellisuuden heijastumia. Diskurssiteorian käsitteistä solmukohta, yhtäläisyyksien ketju ja hegemonia auttavat artikkelissa selittämään, miten ilmastoystävällisyyttä tuotettiin ja pidettiin yllä. Solmukohdalla (*nodal point*) viitataan asioihin, joilla on keskeinen asema tietyn diskursiivisen järjestyksen rakentumisessa: muut samaan järjestykseen kuuluvat asiat saavat merkityksensä suhteessa tähän solmukohtaan (Laclau & Mouffe 1985, 112; Jørgensen & Phillips 2002, 28). Diskurssiteorian mukaan hegemonisen aseman saavuttaminen (ja sen ylläpitäminen) edellyttää vastakohtaisuuksien kääntämistä yhtäläisyyksien ketjuiksi (erilaisten asioiden yhteen artikuloimista), mikä taas tarkoittaa väistämättä jonkin niistä poikkeavan (mitä yhteen artikuloitujen asioiden eivät ole) tuottamista (Laclau & Mouffe 1985, 127–134; Carpentier & De Cleen 2007, 269–270).

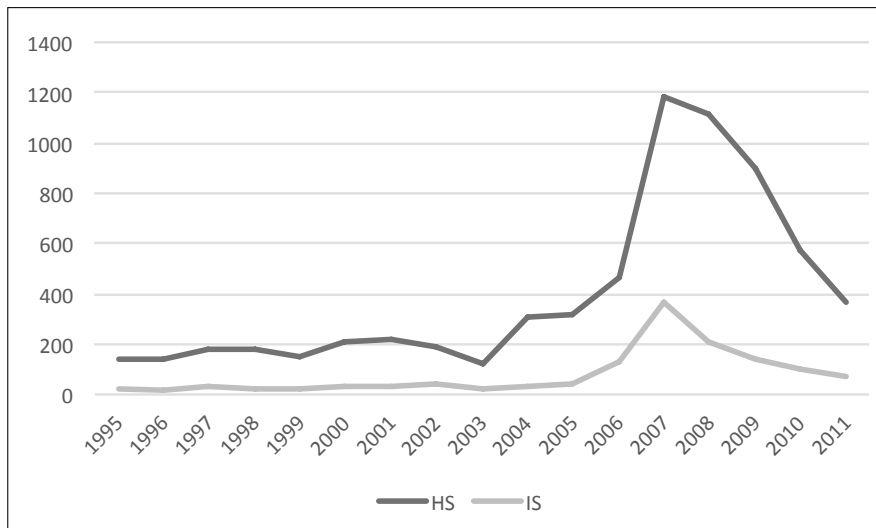
Artikkelissa väitetään, että ilmastonmuutoksen ratkaisu oli kokousuutisoinnin solmukohta, jonka kautta yksimielisyys ja erimielisyys saivat merkityksensä. Yksimielisyys näyttäytyi uutisoinnissa toivottavana ja välttämättömänä, ilmasto-ongelman ratkaisemisen mahdollistavana asiana. Erimielisyys ja poliittiset konfliktit artikuloituivat puolestaan esteiksi ratkaisemisen mahdollistavan yksimielisyyden syntymiselle. Konsensuspolitiikan, ilmasto-ongelman ratkaisemisen ja ilmastokatastrofin välttämisen yhdistävä yhtäläisyyden ketju kavensi erimielisyyden mahdollisuuksia, sillä kaikenlainen poikkiteloin asettuminen oli helposti tulkittavissa ei-ratkaisemiseksi.

Ilmastouutisointi ja ilmastokokousten uutisointi Suomessa

Suomalaisessa uutisjournalismissa kasvihuoneilmiö ja ilmastonmuutos vakiintuivat yksittäisiä juttuja huomattavammaksi uutisaiheeksi 1980-luvun lopulta alkaen (Kantola 1996; Karppinen 1993). Tässä artikkelissa tarkasteltavat ilmastokokoukset sijoituivat laskusuhdanteen aikaan suomalaisessa ilmastokeskustelussa – ainakin *Helsingin Sanomien* ja *Ilta-Sanomien* uutisoinnin määräästä päätellen (ks. kuvio 1). *Helsingin Sanomien* uutisointi oli määrällisesti varsin tasaista vuodesta 1996 vuoteen 2003. Vuoden 2003 jälkeen kirjoittelu kääntyi jyrkkään nousuun vuosina 2004–2007, minkä jälkeen seurasi lähes yhtä jyrkkä lasku. Erityisen jyrkkää nousu oli vuosien 2006 ja 2007 välillä, jolloin juttumäärä lähes kolminkertaistui yli tuhanneksi jutuksi. Tätä jaksoa voisikin hyvällä syyllä nimittää ”ilmastohypen” tai ilmastodiskurssin laajentumisen ajaksi (Lyytimäki 2011). Aineksia juttumäärän kasvulle antoivat vuonna 2007 esimerkiksi Balin ilmastokokous, IPCC:n neljännen arviointiraportin julkaise-

minen, IPCC:n ja Al Goren saama Nobelin rauhanpalkinto ja poikkeuksellisen leuto ja pilvinen syysää Helsingissä (Lyytimäki & Tapio 2009). *Ilta-Sanomissa* juttumäärät lähtivät kasvuun hieman myöhemmin, mutta myös sen kohdalla vuosi 2007 oli selkeä piikki. Nousujakso ja sitä seurannut uutisoinnin väheneminen ovat havaittavissa myös kansainvälisessä vertailussa². Myös kansalaisten huolestuneisuus ilmastomuutoksesta hälväni vastaavalla ajanjaksolla. Elinkeinoelämän valtuuskunnan (EVA) mielipidetiedusteluissa (Haavisto 2010; 2012) vuonna 2006 86 % vastaajista piti ilmastomuutosta ”aikamme suurimpana ympäristöuhkana, jonka torjumiseksi on nopeasti ryhdyttävä tehokkaisiin toimiin kaikissa maissa”. Vuonna 2004 79 % oli tätä mieltä, vuonna 2010 66 % ja vuonna 2012 71 %. Vastaavanlainen muutos yleisessä mielipiteessä ilmeni *Helsingin Sanomien* teettämässä mielipidetiedusteluissa³: vuonna 2007 82 % vastaajista piti ilmastomuutosta suurena tai melko suurena uhkana, vuonna 2010 63 %.

Kuvio 1. Ilmastomuutos *Helsingin Sanomissa* ja *Ilta-Sanomissa* arkistohaun tuottamien osumien perusteella⁴.

YK:n ilmastokokoukset kytkeytyvät yksimielisyyden ja erimielisyyden artikuloitumiseen ilmastopolitiikassa erittäin konkreettisesti sikäli, että niiden tavoitteena on sellaisen yksimielisyyden saavuttaminen, joka mahdollistaisi kansainvälisen ilmastopimuksen solmimisen⁵. Kansainvälinen ilmastopimuksen solmiminen on tärkein tähänastisista pyrkimyksistä ratkaista ilmasto-ongelma poliittisesti. Vuonna 1997 hyväksytyssä Kioton pöytäkirjassa määriteltiin teollisuusmaille sitovia päästövähennysohjeita vuosille 2008–2012. Riippumatta kansainvälisistä sopimuksista Euroopan unioni (ja sitä kautta myös Suomi) on sitoutunut 20 % päästövähennyksiin 1990 tasoon verrattuna vuoteen 2020 mennessä. (Kerkkäinen 2010, 27–33; Mace 2009.) Tässä artikkelissa tarkasteltavissa ilmastokokouksissa etsittiin sellaista yksimielii-

syöttä, joka tekisi mahdolliseksi uuden Kioton pöytäkirjan tapaisen päästövähennyspimuksen solmimisen. Kokoukset ja niiden tavoite asettuvat selvästi realistisnormatiivisen ilmastoymmärryksen sisäpuolelle: niiden ensisijaisena pyrkimyksenä on saavuttaa ilmastotieteeseen nojaava kansainvälinen konsensus ilmasto-ongelman ratkaisemiseksi. Tutkimukset ilmastokokousten uutisoinnista eri puolilla maailmaa osoittavat, että journalismi on pyrkinyt pikemminkin vahvistamaan kuin rikkomaan kokousten taustalla olevaa konsensuspyrkimystä (Eide & Kunelius 2012a, 2012b; Eide, Kunelius & Kumpu 2010). Selkein esimerkki tästä kokousuutisoitinta ohjaavasta ilmastotahdosta oli brittiläisen *The Guardian* sanomalehden aloitteesta syntynyt, ilmastosopimuksen merkitystä korostava yhteispääkirjoitus, joka julkaistiin 56 sanomalehdessä eri puolilla maailmaa ennen Kööpenhaminan ilmastokokousta (ks. Eide 2012).

Sekä *Helsingin Sanomissa* että *Ilta-Sanomissa* vuodesta 1995 alkaen vuosittain järjestetyistä ilmastokokouksista selkeästi uutisoiduin on ollut Kööpenhaminan kokous vuonna 2009. Kokouksista on uutisoitu selvästi enemmän *Helsingin Sanomissa* kuin *Ilta-Sanomissa*: ensin mainitun kohdalla yksinkertainen arkistohaku tuottaa kahta kokousta lukuun ottamatta yli kymmenen osumaa siinä missä jälkimmäisessä yli kymmenen osuman päästään vain neljä kertaa⁶. Tässä artikkelissa tarkasteltavista neljästä kokouksesta Cancúnin ja Durbanin kokoukset jäivät *Ilta-Sanomissa* käytännössä uutisoimatta, sillä ensin mainittua ei käsitelty lainkaan ja jälkimmäistä ainoastaan kahdessa pääkirjoituksessa. *Helsingin Sanomien* panostus kokousten uutisointiin ilmeni myös siten, että sillä oli toimittajia kokouspaikalla niin Balilla (1), Kööpenhaminassa (3) kuin Durbanissa (1). Kirjeenvaihtajien kirjoittamat jutut muodostivat 15 % Bali-, 37 % Kööpenhamina- ja 32 % Durban-uutisoinnista. Karkea ja alustava yleiskuva *Helsingin Sanomien* ja *Ilta-Sanomien* kokousuutisoinnista voidaan saada tarkastelemalla kokousuutisoinnissa siteerattuja henkilöitä, joihin viitataan jatkossa toimijoina⁷.

Taulukko 2. Kokousuutisoinnin toimijat.

	Bali (2007)		Kööpenhamina (2009)		Cancún (2010)		Durban (2011)		Yhteensä	
	HS (n=79)	IS (n=24)	HS (n=219)	IS (n=33)	HS (n=73)	IS (n=0)	HS (n=75)	IS (n=3)	HS (n=446)	IS (n=60)
Kansallinen politiikka	47 %	25 %	39 %	39 %	29 %	0 %	36 %	67 %	41 %	33 %
Kansainvälinen politiikka	5 %	0 %	8 %	0 %	5 %	0 %	1 %	0 %	7 %	0 %
Kansalais-yhteiskunta	19 %	33 %	30 %	33 %	22 %	0 %	33 %	33 %	27 %	33 %
Liike-elämä	13 %	13 %	3 %	3 %	1 %	0 %	13 %	0 %	6 %	7 %
Tiede	14 %	25 %	16 %	15 %	34 %	0 %	16 %	0 %	16 %	19 %
Muut	3 %	4 %	4 %	9 %	8 %	0 %	0 %	0 %	3 %	7 %

Eri valtioita edustavat poliitikot ja kansalaisyhteiskunnan toimijat – lähinnä ympäristöjärjestöjen edustajat ja kokouspaikoilla tehtyjen katuhaastattelujen vastaajat – olivat keskeisimmät toimijaryhmät kummankin lehden kokousuutisoinnissa. Näitä kahta ryhmää edusti kaksi kolmasosaa aineistossa suoraan tai epäsuorasti siteeratuista henkilöistä tai mielipidekirjoitusten kirjoittajista. Tieteen edustajia oli siteeratuista vajaa viidesosa. Kansainvälisten poliittisten instituutioiden (kuten EU ja YK) sekä liike-elämän edustajia esiintyi uutisoinnissa harvoin. Eri valtioita edustavien poliitikkojen ja kansalaisyhteiskunnan yhteinen osuus siteeratuista henkilöistä oli *Helsingin Sanomissa* suurin Durbanin ja pienin Cancúnin kokouksen uutisoinnissa. Cancúnin uutisointi oli poikkeuksellista sikäli, että siinä tieteen edustajat olivat kansallisten poliitikkojen sijaan useimmin siteerattu ryhmä, mikä kertoo vähäisen uutisoinnin painottumisesta ilmastonmuutokseen yleensä kokoustahtumien sijaan. Koko aineistossa poliitikkojen suhteellinen merkitys kasvoi ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden merkitys heikkeni siirryttäessä koko aineistosta uutisiin, uutisten ”ykkösääniin” ja etusivu-juttuihin.

Toimijoiden välisistä suhteista saa karkean käsityksen tarkastelemalla, minkälaisia toimijayhdistelmiä uutisissa esiintyy. Ennen kaikkea on syytä huomata, että suuressa osassa koko aineiston juttuja (41 %) ei ollut toimijoita lainkaan, ja vain 62 jutussa (15 %) oli enemmän kuin kaksi toimijaa⁸. Kokousuutisoinnin dialogisuus vaikuttaa kehnolta myös sikäli, että koko aineistossa yleisin toimijoiden erittelyn pääluokat ylittävä yhdistelmä oli kansalaisyhteiskunnan toimija ja tiettyä valtiota edustava poliitikko, joka esiintyi kymmenessä jutussa (hieman yli 2 % koko aineistosta). Seuraavaksi yleisin rajat ylittävä yhdistelmä oli kansallinen politiikka ja tiede, joka esiintyi koko aineistossa kolmessa jutussa. Erityisen selkeästi toimijaryhmien rajoja noudattelivat *Helsingin Sanomien* kirjeenvaihtajien jutut, joissa kymmenen yleisimmän yhdistelmän joukossa ei ollut ainoatakaan tämän erittelyn pääluokkien rajat ylittävää tapausta (kaikki rajanylitykset olivat yksittäistapauksia). Yleisimmän juttujen toimijoina oli yksittäinen kansallisen politiikan toimija (9 %) tai yksittäinen kansalaisyhteiskunnan toimija (7 %). Useamman samaan ryhmään kuuluvan toimijan yhdistelmistä yleisin koko aineistossa oli kahden kansallisen politiikan toimijan yhdistelmä (4 %).

Määrällinen erittely antaa eväitä yksimielisyyden ja erimielisyyden rakentumisen tutkimiseen sikäli, että siitä käy selvästi ilmi uutisoinnin kaksijakoisuus. Keskeisiä toimijaryhmiä olivat yhtäältä itse kokouksissa neuvotteluja käyneet valtioiden edustajat ja toisaalta kokouksen ympärille konkreettisesti ja vertauskuvallisesti asettuneet mielenosoittajat ja kansalaisyhteiskunnan toimijat. Erityisen selkeä tämä asetelma oli Kööpenhaminan kokouksen kohdalla. Määrällinen erittely osoittaa, että kaksi päätoimijaryhmät eivät uutisoinnissa asettuneet herkästi kovin lähekkäin: ne saattoivat esiintyä samalla sivulla mutta samassa jutussa vain harvoin. Kokousten uutisoinnissa ei pyritty haastamaan kokousten perusasetelmaa keskusteluttamalla päätöksentekijöitä ja kansalaisia. Merkillä pantavaa oli myös (ilmasto)tieteen vähäinen merkitys kokousuutisoinnissa, mihin on kiinnitetty huomiota myös muissa tutkimuksissa (esim. Painter 2010). Erittelyn perusteella yksimielisyys ja erimielisyys

artikuloituvat uutisoinnissa kansalaisyhteiskunnan ja valtioita edustavien poliittisten toimijoiden kautta. Ilmastotieteellä oli sitaattien näkökulmasta tarkasteluna vain vähän merkitystä tässä keskustelussa. Toisaalta voidaan myös todeta, että suomalaisessa kokousuutisoinnissa journalistit eivät olleet kovin innokkaita käyttämään ilmastotiedettä kansalaisjärjestöjen tai poliitikkojen toiminnan ja väitteiden arvioimiseen.

Ratkaisun mahdollisuus yksimielisyyden tuottajana

Ilmastositopimus ratkaisuna ilmasto-ongelmaan oli erityisesti *Helsingin Sanomien* uutisoinnissa solmukohta, jonka kautta ilmastokokousten merkitys rakentui. Uutisoinnissa sopimisen merkitystä pönkitettiin vetoamalla sopimatta jättämisen seurauksiin ja asian kiireellisuuteen. Kokousuutisoinnin ydinviesti oli, että olisi solmittava juuri nyt pahimpien seurausten välttämiseksi. Uutisoinnissa ei tehty eroa ilmastositopimuksen solmimatta jättämisen ja ilmasto-ongelman ratkaisematta jättämisen välille: ilmastositopimus oli ratkaisu ilmastomuutokseen. Jokaisen ilmastokokouksen kohdalla valittavaksi asetui ratkaisun, sopimisen ja päästövähennysten mukanaan tuoma hyvä tulevaisuus tai ilmastomuutoksen seurausten tuottama huono tulevaisuus (ks. tarkemmin Kumpu 2013; Kumpu & Rhaman 2012). Ilmastositopimuksen solmimisen välttämättömyys ilmasto-ongelman ratkaisemiseksi oli kyseenalaistamaton horisontti, johon neuvottelujen tapahtumia suhteutettiin. Asetelman toisteisuus käy selkeästi ilmi *Helsingin Sanomien* pääkirjoituksista.

Jos vuosi sitten Nairobissa pidettyä YK:n ilmastokokousta voisi luonnehtia herätyskokoukseksi, tämän vuoden Balin kokousta voisi nimittää yhdennentoista hetken kokoukseksi. Sen ilmapiiiriä leimaa huoli ajan loppumisesta.

Ilmasto on jo lämmennyt lähes asteen esiteollisen ajan tasosta, ja lämpeneminen kiihtyy. Tutkijat ovat laskeneet, että maailma voisi selviytyä ilman valtavia katastrofeja korkeintaan kahden celsiusasteen lämpötilan noususta. ("Balin ilmastokokous täytyy vaikeista neuvotteluista", HS 3.12.2007.)

Kaikesta epäroinnista, taktikoinnista ja vaikeuksista huolimatta kokouksen osallistujilla on puolellaan yksi suuri etu: vahva halu pysäyttää ilmaston lämpeneminen. Kaikki tietävät, että jos Kööpenhaminan kokous epäonnistuu, tahto rapautuu ja otollinen hetki menetetään. ("Maailma muutettava, kaksi viikkoa aikaa", HS 6.12.2009.)

Cancúnin kokousta voidaan pitää askeleena kohti uutta ilmastositopimusta. Sen syntyminen ensi vuonna Etelä-Afrikan kokouksessa vaatii kuitenkin valtavasti työtä eri maiden neuvottelijoilta ja myös aitoa tahtoa kompromissiin sekä suurvalloilta että kehitysmaailta. Aikaa on vähän, ja tehtävä on vaikea, mutta ei mahdoton. ("Cancúnin sopu oli hyvä ilmastouutinen", HS 14.12.2010.)

Durbanin kokous ei suinkaan ollut turha, vaikka varsinaisia kiristyksiä päästörajoihin ei saatukaan aikaan.

Kaikkia maita sitovan päästösopimuksen muotoileminen kolmessa vuodessa on kova urakka, mutta Durbanissa saatiin siitä jonkinlainen lupaus. ("Durbanissa syntyi toivo uudesta sopimuksesta", HS 13.12.2011.)

Määrällisen erittelyn perusteella valtioita edustavat poliitikot ja kansalaisyhteiskunnan edustajat olivat uutisoinnin kaksi keskeistä toimijaryhmää. Näillä toimijaryhmillä oli selkeästi erilaiset roolit yksimielisyyden ja erimielisyyden artikuloimisessa. Kansalaisjärjestöjen edustajat, mielenosoittajat ja katuhaastattelujen vastaajat korostivat uutisoinnissa lähes poikkeuksetta sopimisen ja yhteisymmärryksen löytämisen merkitystä. Poliitikkojen kohdalla kyse oli jännitteestä yksimielisyyden ja erimielisyyden välillä. Yhtäältä uutisoinnissa kuvastui poliitikkojen yksimielisyys siitä, että asialle todella olisi tehtävä jotain. Toisaalta erilaiset kiistat ja neuvottelujen toistuva epäonnistuminen korostivat erimielisyyttä. *Helsingin Sanomien* uutisoinnissa yksimielisyyden ja erimielisyyden suhde rakentui siten, että kansalaisyhteiskunnan yksimielisyys oli viitepiste, jonka kautta poliitikkojen erimielisyyttä tulkittiin. Kansalaisyhteiskunnan ilmastotahdon merkitys oli tässä mielessä erityisesti Kööpenhaminan kokouksen tapauksessa vielä suurempi kuin toimijamääristä voisi päätellä. Aktivistit ja mielenosoittajat olivat tärkeä kuva-aihe, ja mielenosoitusten uutisointi erityisesti Kööpenhaminan kokouksen kohdalla loi vaikutelman toimittajista marssimassa ilmastonmuutoksen puolesta (ks. Kumpu & Kunelius 2010, 185–187). Esimerkiksi 13.12.2009 etusivun pääjutun otsikossa kerrottiin Kööpenhaminan suurmielenosoituksen olleen "hyväntuulinen kansanjuhla". Lisäksi lehden sisäsivulla suomalaiset aktivistit raportoivat tunnelmistaan, ja katuhaastattelun kuusi vastaajaa kertoivat, minkälaisen viestin halusivat mielenosoituksesta lähettää. Moninaista aktivistien, mielenosoittajien ja kansalaisjärjestöjen joukkoa käytettiin uutisoinnissa yksimielisen ilmastotahdon artikuloimiseen: erimielisyyttä ei – esimerkiksi erilaisten mielipiteiden tai tavoitteiden muodossa – tässä joukossa uutisoinnissa nähty tai haluttu nähdä.

Helsingin Sanomien kokouspaikan kirjeenvaihtajat olivat keskeisessä asemassa ilmastotahdon tulkkeina. Ilmastopimuksen ilmeisyys ja välttämättömyys ilmasto-ongelman ratkaisemiseksi oli yksi keskeisistä välineistä, joilla neuvotteluja paikan päältä arvioitiin ja josta näkökulmasta neuvottelujen epäonnistuminen näyttäytyi hämmästyttävänä.

On toki kyse vaativimmista läksypinoista maailman historiassa. Samalla täytyy pitää huolta luokan natisevasta yhteishengestä – rauhoitella tappelupukareita, tukiopettaa hitaampia ja vahtia, ettei taululle ilmesty pikkutuhmia piirroksia opettajan käännettyä selkänsä.

Mutta silti – kaksi vuotta! Siinä ajassa voi opetella kokonaisen uuden kielen – saatikka sitten ottaa selvää kimuranteimmistakin yksityiskohdista ilmastopimuksessa.

Opella on lupa suuttua. Jos saavutus ei ole muuta kuin löysä yhteistyöjulistus, se tarkoittaa jokapäiväistä vääntöä samoista asioista.

Ja ehdotetut kaksi erillistä sopimusta sitten. Toinen puoli luokasta sopii käsien pesusta ja toinen ulkotakkien jättämisestä naulakkaan.

Jo suomalaisella ala-asteella pystytään parempaan. ("Ope suuttuu", HS 18.12.2009, kirjeenvaihtajan kommentti.)

Ilmastotieteen merkitys kokousuutisoinnissa oli suurempi kuin siteerattujen tieteilijöiden määrä antoi ymmärtää. Kysymys oli kuitenkin suurelta osin ilmastotieteen tulkinnasta sellaisena yleisesti hyväksyttynä tietona, jonka voi kirjoittaa lehtijuttuun siteeraamatta ketään tai viittaamatta tiettyyn lähteeseen. Juuri tätä kautta rakentui kuva siitä ei-toivottavasta, moninaisten ilmastonmuutoksen seurausten hallitsemasta tulevaisuudesta, jonka vuoksi sopimuksen solmiminen oli välttämätöntä. Toisin sanoen, sopimuksen tärkeyden korostamiseksi koko tulevaisuus pelkistyi paikoin ilmastonmuutoksen seurausten määrittämäksi.

Puhuminen ei enää riitä. Tiistaina Kööpenhaminassa huolensa esittivät muun muassa alkuperäiskansat, joiden elämään arktisten alueiden lämpeneminen ja sademetsien hävittäminen vaikuttavat suoraan.

Esimerkiksi inuiittien koko pyyntikulttuurin pohja on vaarassa romahtaa, kun arktinen jää sulaa. Salomonsaaret – Maylin Sesen kotimaa – on hukkumassa mereen. Jäätiköiden ja arktisen merijään sulamisvauhti on kiihtynyt. Merenpinnan ennakoidaan nousevan jopa 30 senttiä sadassa vuodessa. Maataloudesta riippuvaiset kehitysmaat kärsivät jo nyt kuumuudesta, kuivuudesta ja rankkasateista. Rannikkotulvat ovat yleistyneet Suomessa.

Emme me ole mitään aiheuttaneet – asenne on vaarallinen, sillä ilmastonmuutoksen hillintä edellyttää myös elämäntapojen muutosta. ("Viivyttelyyn ei ole varaa, HS 9.12.2009, kirjeenvaihtajan kommentti.)

Ilta-Sanomien kokousuutisointi poikkesi Helsingin Sanomista paitsi määrältään myös siten, että kansalaisyhteiskunnan ilmastotahto ei ollut samassa määrin uutisoinnin viitteenä. Lehden pääkirjoituksissa taustalla oli selkeä odotus tai toive ilmastopuolesta siinä missä Helsingin Sanomissakin, mutta esimerkiksi Kööpenhaminan mielenosoituksista uutisoitaessa korostettiin poliisin ja mielenosoittajien välisiä yhteenottoja. Toisaalta paikoittain lehti lähestyi Helsingin Sanomien uutisoinnissa keskeistä sopimisen merkitystä ja sopimatta jättämisen seurauksia korostavaa puhutapaa. Esimerkiksi "Lopun alku?" -otsikoidussa jutussa (21.12.2009) Kööpenhaminan kokouksen epäonnistumista käsiteltiin suhteessa Malediiveja uhkaavaan meren pinnan nousuun. Määrällisen erittelyn perusteella kansalaisyhteiskunnan toimijat olivat Ilta-Sanomissa jopa keskeisemmässä asemassa kuin Helsingin Sanomissa. Osaltaan tämä johtui Kööpenhaminan kahakointiuutisten mielenosoittajahaastatteluista – joka on hyvin erilainen konteksti kansalaisyhteiskunnan toimijoille kuin Helsingin Sanomien mielenosoitusreportaasit – mutta pääsyyinä oli kuitenkin se, että kansalaisyhteiskunnan toimijaksi määrällisessä erittelyssä lasketulla yhdysvaltalaispoliitikko ja ilmastoaktivisti Al Gorella oli keskeinen asema lehden kokousuutisoinnissa⁹.

Ilta-Sanomissa ilmastojuhlakikset – Goren lisäksi esiin nostettiin Arnold Schwarzenegger ja Australian ympäristöministerinä toiminut entinen rock-laulaja Peter Garret – ilmaisivat sellaista ilmastotahtoa, joka *Helsingin Sanomissa* artikuloitiin kansalaisyhteiskunnan kautta. Hyvä esimerkki oli lehden uutinen Al Goren Nobelin rauhanpalkinnon hakumatkasta (”Sekaisin Goresta”, IS 8.12.2007), jossa kerrottiin Goren valinnee junan limusiinin sijaan matkalle Oslon lentokentältä keskustaan. Jutun faktalaatikossa oli laskettu valinnan tuottaneen ”10 kilon päästösäästön” ja erilleen muusta jutusta nostetussa sitaatissa Gore toteaa (tai pikemminkin opettaa): ”Juna ei ole pelkästään ympäristöystävällinen. Se kulkee nopeammin ja on mukavampi tapa matkustaa’ (Al Gore kieltäytyttyään autokyydistä).”

Erimielisyys, epäily ja kritiikin mahdollisuudet kokousuutisoinnissa

Helsingin Sanomien ja *Ilta-Sanomien* kokousuutisoinnissa yksimielisyys oli keskeisessä asemassa sikäli, että erimielisyydet artikuloituivat ilmastomuutoksen torjumisen ja ilmasatosopimuksen tärkeyttä koskevan yksimielisyyden rajoissa. Ilmastodiskurssin realistista perustaa (ilmastonmuutos on totta), sen normatiivista ulottuvuutta (ilmastonmuutos vaatii toimia) tai ilmasosopimuksen asemaa vastauksena ilmasto-ongelmaan ei pyritty purkamaan kummankaan lehden uutisoinnissa¹⁰. Toisaalta kokousuutisoinnin marginaaleissa, *Helsingin Sanomien* yleisönosastolla ja molempien lehtien pilapiirroksissa epäily nousi esiin ajoittain. Ensin mainitussa ilmastotieteen yksimielisyyden kyseenalaistuminen tiivistyi keskusteluksi ilmastotutkijoiden julkisuuteen vuodetuista sähköposteista, joka jatkui vielä Kööpenhaminan kokouksen aikana, vaikka sähköpostit tulivat julki jo ennen kokousta. Asiaa käsiteltiin tämän tutkimuksen aineiston keruuaikana *Helsingin Sanomissa* lisäksi yhdessä toimittajan kirjoittamassa uutisanalyysissä ja yhdessä uutisjutussa. Siihen viitattiin myös pääkirjoituksessa, jonka johtopäätöksen mukaan ”vaatii runsaasti paha tahtoa päätellä näistä sähköposteista, että tutkijat olisivat tietoisesti vääristelleet tuloksia sopimaan ennalta annettuun tavoitteeseen” (HS 9.12.2009).

Molempien lehtien Kööpenhaminan kokouksen aikana julkaistuissa pilapiirroksissa artikuloitiin selkeimmin populistista ilmastoepäilyä vinoilemalla ilmastoneuvotteluille ja asettamalla koko ilmastodiskurssi naurunalaiseksi. Esimerkiksi *Ilta-Sanomien* pilapiirroksessa aiheena oli kahden joulukuusenhakureissulla olevan miehen keskustelu¹¹:

- Se taitaa kuule tulla pitkästä aikaa valkea joulu tänne eteläänkin.
- Lienevät siellä Kööpenhaminassa niin päättäneet. (IS 18.12.2009.)

Itse neuvotteluissa, joiden kulusta *Helsingin Sanomat* raportoi yksityiskohtaisesti ja *Ilta-Sanomat* lähinnä niiden päätyttyä, erimielisyys oli keskeisellä sijalla, sillä se esti sopimuksen solmimisen ja ilmastotahdon toteutumisen. Tässä mielessä voidaan sanoa, että erimielisyydellä oli keskeinen asema kokousuutisoinnissa. Yksimielisyyden ja erimielisyyden artikulaation kannalta olennaista oli kuitenkin se, että kokousten uuti-

soinnissa erimielisyyksiä ei erityisesti etsitty, korostettu tai pyritty selittämään, vaan pikemminkin esitettiin toivomus niiden selvittämisestä yhteisen ilmaston nimissä. Tässä mielessä mielenkiintoisessa asemassa olivat ympäristö- ja kansalaisjärjestöt, joiden piiristä löytyy radikaalejakin näkemyksiä ilmastomuutoksesta esimerkiksi globaalin oikeudenmukaisuuden suhteen, mutta jotka uutisoinnissa näyttäytyivät yhtenäisenä ilmastoyksimielisyyttä puolustavana joukkona. Erityisesti *Helsingin Sanomien* uutisoinnissa seurattiin tarkasti kokouksesta toiseen toistuvaa vaikeuksien kautta voittoon -käsikirjoitusta: Kokouksen alkupuolella ilmassa on sekä erimielisyyttä että toivoa yksimielisyydestä, ja uutisten aiheina ovat poliittisen pelin eri käänteet. Lopuksi, kokouksen virallisen keston usein jo ylityttyä saavutetaan dramaattiseksi kuvailtujen vaiheiden jälkeen yksimielisyys, joka esitetään askeleena kohti ilmastositomusta¹². Vaikka kokousjärjestelyjä ja neuvottelujärjestelmää kohtaan esitettiinkin erityisesti Kööpenhaminan kokouksen jälkeen kritiikkiä, palattiin lopulta kuitenkin aina sopimustoiveeseen.

Erimielisyyden artikuloitumattomuus käy ilmi selvästi, kun aineistosta pyrkii tunnistamaan kohtia, joissa journalismi asettuisi uutisointia hallitsevan ilmastotahdon ulkopuolelle ja tarkastelisi sitä kriittisesti joko tunnistamalla siihen sisältyviä erimielisyyksiä tai ristiriitoja tai kytkemällä sitä muihin ajankohtaisiin poliittisiin erimielisyyksiin. Kriittisen kulman etsimisen sijaan kokousuutisointi vaikuttaa pikemminkin suojelevan ilmastodiskurssia tämän kaltaisilta uudelleenartikulaatioilta, vaikka esimerkiksi kansainvälisen finanssikriisin ja kansalaisten ilmastohuolen hiipumisen voisi olettaa tuottavan siihen mahdollisuuksia. Jos *Helsingin Sanomien* kirjeenvaihtajat toimivat selkeimmin ilmastotahdon ilmaisijoina kokousuutisoinnissa, löytyi eniten pyrkimystä aiheen kriittiseen tarkasteluun lehden kotitoimituksen kolumneista. Esimerkiksi taloussivujen ”Liian helppo ratkaisu ilmastomuutoksen” -otsikoidussa kolumnissa (22.12.2009) kysyttiin, miksi maapallon lämpötilan keinotekoista säätelemistä esimerkiksi rikkidioksidin avulla kavahdetaan ja samalla siedetään ”Kööpenhaminan lehmänkauppoja”¹³. Näin selkeä ero paikan päällä olleiden kirjeenvaihtajien ja kotitoimituksen kolumnistien äänensävyissä ja kritiikin kohteissa herättää kysymyksiä yhtäältä kokouspaikalla olemisen vaikutuksista toimittajien työskentelytapaan, toisaalta ilmastokokouksiin lähetettäväksi kirjeenvaihtajaksi päättymisen syistä, joihin tässä tutkimuksessa on kuitenkin mahdotonta vastata.

Kotimaan politiikka ja sen erimielisyydet eivät edellä mainittuja kolumneja suuremmin kytkeydy kokousuutisointiin. Uutisoinnin perusteella olisi mahdotonta sanoa, mitä mieltä suomalaiset puolueet olivat siitä, mistä kokouksissa neuvotellaan niin yksittäisissä asiakysymyksissä kuin yleisemmälläkin tasolla. *Helsingin Sanomissa* selkeä kytkös kotimaan politiikkaan tehtiin tutkimusaineistossa ainoastaan yhdessä, eduskuntakeskustelua raportoivassa jutussa (HS 3.12.2009), jossa ilmastomuutos-toimien kustannukset artikuloitiin poikkeuksellisella tavalla suhteessa tuloeroihin Suomessa. Jutussa ei kuitenkaan ollut kyse journalismin erityisestä aktiivisuudesta, vaan siitä, että asia sattui olemaan eduskuntakeskustelussa esillä. Kuvaava esimerkki katkoksesta kansainvälisen ilmastopolitiikan ja kotimaan politiikan välillä on kanadalaisen, 450 kansalaisjärjestön verkostoa edustavan ilmastolobbari Chris Henschelin

haastattelu ennen Kööpenhaminan ilmastokokousta (HS 6.12.2009). ”Suomi on metsäpahis” -otsikoidussa haastattelussa Henschel esitti kriittisiä huomioita Suomen ilmastopolitiikasta, joihin ei kuitenkaan vastannut suoraan kukaan. *Ilta-Sanomissa* ilmastonmuutosta politisoitiin selkeästi niin ikään ainoastaan yhdessä jutussa. ”Tuuli-Suomi – Ei kiitos!” (IS 15.12.2007) -otsikoidussa juttukokonaisuudessa asetettiin vastakkain pääministeri Matti Vanhasen tuulivoimatavoite ja tuulivoimalan läheisyydessä asuva ja sen aiheuttamasta melusta kärsivä mies.

Välttämätön vai valittu yksimielisyys?

Ilmastotahtodolla – halulla ratkaista ilmastonmuutos – oli keskeinen merkitys ilmastokokousten uutisoinnissa *Helsingin Sanomissa* ja *Ilta-Sanomissa*. Tämän esittäminen tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan tulkita herkästi joko itsestään selvyyksien toteutemiseksi tai ilmastokeptisyydeksi. Kyse on itsestäänselvydestä sikäli, että *ilmastokokouksissa todella on kysymys ilmasto-ongelman ratkaisemisesta*. Artikkelissa esitetyn analyysin tarkoituksena oli kuitenkin tutkia juuri tämän itsestäänselvyden merkitystä ja ajatella, että kokousten uutisoinnissa *voisi olla kyse* ilmasto-ongelman ratkaisemisen sijaan monesta muustakin asiasta, vaikkapa kotimaan politiikasta, globaalista tasa-arvosta, oikeudenmukaisuudesta, energiaratkaisuista, tuloeroista tai suomalaisten oikeudekseen katsomasta elintasosta – mikä puolestaan tuottaisi toisenlaisia ongelmia ja ristiriitoja. Tarkoituksena ei ollut vaatia, että ilmastokokousten uutisoinnin pitäisi olla jotakin muuta kuin se on, vaan tarkastella sitä, miten uutisointi rakentuu sellaiseksi kuin se on ja minkälaisia seurauksia sillä mahdollisesti on. Pyrkimys lukea ilmastokeskustelua vastakarvaan ei – ainakaan tässä tapauksessa – tarkoita ilmastokeptikoiden puolelle asettumista. Kyse on metodologisesta liikkeestä, jonka avulla pyritään tutkimaan ja koettelemaan hallitsevan ymmärryksen rajoja. Tämän artikkelin taustalla on ilmastokeptisyyden sijaan huoli siitä, että vallalla oleva tapaa ymmärtää ilmastonmuutos ja keskustella siitä ei välttämättä helpota kestävän suhteen luomista siihen (vrt. Hulme 2009).

Ratkaisu oli solmukohta, joka määrittä yksimielisyyden ja erimielisyyden kokousuutisoinnissa saamia merkityksiä. Ilmastokokoukset näyttäytyivät uutisoinnissa valinnan hetkinä sopimisen ja päästövähennysten mukanaan tuoman hyvän tulevaisuuden – eli melko lailla nykyisenkaltaisen tilanteen – ja ilmastonmuutoksen seurauksiksi pelkistyvän ei-toivottavan tulevaisuuden välillä. Ratkaisematta jättämiseen liittyvä tulevaisuus pelkistyi ilmastonmuutoksen ei-toivottaviksi seurauksiksi (Hulme 2011; Kumpu 2013). Tätä kautta yksimielisyys oli helposti artikuloitavissa ilmastonmuutoksen torjumisen mahdollistavaksi, välttämättömäksi ja toivottavaksi asiaksi, ja erimielisyys ei-toivottavaksi ja ilmastonmuutoksen torjumista hankaloitavaksi. Vaikka ilmastotieteilijöitä siteerattiin uutisoinnissa varsin harvoin, oli valtaviiran ilmastotieteen ”realistis-normatiivisilla” tai ”universaalis-materialistisilla” väitteillä uutisoinnissa ratkaiseva merkitys, koska ilmastotahto perustui monessa mielessä juuri näin artikuloidulle ajatukselle ilmastonmuutoksen seurauksista (vrt. Hulme 2009; Kunelius 2012).

Ratkaisun solmukohdan kautta ilmastopolitiikan ja ilmastokeskustelun kenttä yksinkertaistui valinnaksi hyvän ja huonon tulevaisuuden välillä. Keskustelun hahmottuessa eroksi ratkaisemisen ja ei-ratkaisemisen välillä ratkaisijoiden puolelle on helppo ilmoitautua. Tällöin erottelulle perustuva yhtäläisyyksien ketju laajenee, kun erilaisia asioita artikuloidaan osaksi ilmastomuutoksen ratkaisemista. Tällä laajenemiselle on kahdenlaisia seurauksia. Yhtäältä se asettaa ratkaisulle yhä kovempia paineita, kun ratkaisuun kytkeytyvien erilaisten mutta osaksi ilmastomuutoksen ratkaisemista artikuloitujen asioiden lista pitenee. Kansainvälisissä ilmastoneuvottelujen ongelmissa on monessa mielessä kyse juuri tästä. Toisaalta erimielisyyden mahdollisuudet kapenevat, koska ratkaisemiseksi ja ei-ratkaisemiseksi jaetulla keskustelun kentällä, jolla ratkaiseminen on hegemonisessa asemassa, kaikenlainen kritiikki tulkitaan herkästi ratkaisua vastaan asettumiseksi tai sen mahdollisuuden horjuttamiseksi. Kukapa ei haluaisi ratkaista ilmastomuutosta?

Ratkaisun ajatus kytkee keskustelun tiukasti nykyisenkaltaiseen – ja ilmasto-ongelman tuottaneeseen – yhteiskuntajärjestykseen (vrt. Swyngedouw 2010; Berglez & Olausson 2014). Ilmastomuutoksen ”ratkaisufantasia” toimi uutisoinnissa todellisuutta tukevana (Žižek 2005, 75–78) sikäli, että siinä artikuloitui mahdollisuus jatkaa enemmän tai vähemmän nykyisenkaltaista elämää ja ratkaista ilmasto-ongelma. Kolikon toinen puoli on ajatus torjunnasta: ratkaisufantasiassa torjutaan ajatus siitä, että ilmastomuutos ei olisi hallittavissa tai että se olisi (ihmiselle) ratkaisematon. Ratkaisun keskeisyys uutisoinnissa herättää myös kysymyksen siitä, *mitä tapahtuu ilmastopesimisen solmimisen jälkeen*. Yhtäältä voidaan todeta, että maapallon ilmastojärjestelmän viiveiden vuoksi radikaalienkaan ilmastotoimien vaikutuksesta ei saada viitteitä kuin vasta vuosikymmeniä niiden jälkeen. Ratkaisun ympärille rakentuvasta ilmastokokousuutisoinnista syntyy herkästi sellainen käsitys, että tämän yksimielisyyden jälkeen erimielisyydet ovat ohi. Vaikuttaa kuitenkin todennäköisemmältä, että keskustelu esimerkiksi ilmastotoimien mielekkyydestä vain kiihtyy, kun ne alkavat toden teolla materialisoitumaan kustannuksiksi vailla varmuutta niiden hyödyllisyydestä.

Tämän tutkimuksen aineiston perusteella ilmastokokouksista kirjoittavat journalistit hahmottivat toimintansa enemmän ilmastoviestinnän kuin ”poliittisten positioiden virkeään yhteenoton ja intressien konfliktin” (Mouffe 2005a, 6) näkökulmasta. Toisin sanoen uutisoinnissa ei pyritty asettumaan ilmastotahdon ulkopuolelle ja purkamaan sitä esimerkiksi tuomalla esiin siihen sisältyviä erimielisyyksiä ja ristiriitoja tai kytke-mällä sitä muihin asioihin. Pikemminkin molemmat lehdet etsivät mahdollisuuksia artikuloida ilmastotahtoa: *Helsingin Sanomat* mielenosoittajien, kansalaisjärjestöjen ja aktivistien kautta *Ilta-Sanomat* hieman pienemmässä mittakaavassa Al Goren kaltaisten ilmastojulkusten kautta. Artikkelissa tarkasteltavan ajanjakson aikana kansainvälinen finanssikriisi ohitti ilmastomuutoksen politiikan asialistalla ja kansalaisten huolenaiheena. Myös ilmastouutisointi väheni selvästi. Finanssikriisin kaltaisilla ulkoisilla paineilla ei kuitenkaan ollut juuri vaikutusta kokousuutisoinnin sisältöön. Kokousuutisoinnissa ilmastokeskustelun ”oikeaoppisuutta” vaalittiin sikäli, että ilmastopesimisen merkitystä ei horjutettu sotkemalla sitä päivänpolitiikan kysymyksiin ja erimielisyyksiin. Journalismissa ei tartuttu päivänpolitiikan kriittiseen potentiaaliin eivätkä ajankohtaiset poliitti-

set konfliktit saaneet ilmaisuun suhteessa ilmastonmuutokseen. Tuloksena oli kapea keskustelu, joka säilyi oikeaoppisena mutta menetti yhteiskunnallista merkitystään.

Kritiikin mahdollisuuksien ja keskustelun tuottamisen näkökulmasta hämmästyttävintä oli kokousten uutisoinnin kytketyttömyys kotimaan politiikkaan. Kokousuutisoinnin perusteella oli mahdotonta esimerkiksi päätellä, mikä on eri puolueiden kanta neuvotteluissa käsiteltäviin asioihin – tai onko niillä kantaa ensinkään. Se, että Suomi on EU:n kautta jo sitoutunut tietynlaiseen ilmastopolitiikkaan, on huono syy olla keskustelematta aiheesta – ja vielä huonompi syy journalismille olla esittämättä aiheeseen liittyviä kysymyksiä. Keväällä 2014, IPCC:n viidennen arviointiraportin toista osaa kommentoivassa pääkirjoituksessa *Helsingin Sanomat* vaikutti tunnistavan tämän piirteen suomalaisessa ilmastokeskustelussa mutta ei kuitenkaan pohtinut omaa merkitystään sen tuottamisessa.

Kaikki ennusteet ovat ikäviä, mutta onko todennäköistä, että ilmastopolitiikka ratkaisee seuraavat eduskuntavaalit Suomessa? Tuskin. Todennäköisimmin esillä ovat työpäivät, verot, hinnat ja palvelut. Vaikka kaikki ne ovat yhteydessä ilmastonmuutokseen ja sen torjuntaan, aiheet käsitellään edelleen erillisinä. (HS 1.4.2014, "Ilmastopolitiikassa luvassa tiukka kamppailu rahasta")

Ilmastokeskustelua ja ilmastopolitiikkaa tarkasteltaessa perimmäinen kysymys kuluu, missä määrin ilmastonmuutos on poliittinen kysymys. Tässä artikkelissa pyrittiin ajattelemaan, että ilmastonmuutos on poliittinen kysymys siinä missä mikä tahansa muukin asia ja että ilmastopolitiikan rationaalisuus ei määrity politiikan ulkopuolelta – esimerkiksi ilmastotieteestä käsin – vaan se määrittyy poliittisessa prosessissa, jonka merkitys on pikemminkin erimielisyydessä kuin sen kautta saavutettavassa yksimielisyydessä. Kuten Peter Berglez ja Ulrika Olausson (2014, 16) huomauttavat, on hankala sanoa, mitä erimielisyyden vakavasti ottava ilmastopolitiikka ja ilmastokeskustelu itse asiassa voisi olla ja minkälaista sellaisessa viitekehyksessä toimiva journalismi olisi. Ilmastokeskustelun tola vaikuttaa ongelmalliselta – toisin toisella tavalla – myös sellaisissa maissa, jossa ilmastonmuutoksen merkityksestä todella käydään vaaleja ratkaisevaa kamppailua (esimerkiksi Australia, ks. Chubb 2012).

Viitteet

- 1 Jutut on kerätty 1. – 22.12.2007/2009 (Balin ja Kööpenhaminan kokoukset), 24.11.–15.12.2010 (Cancún) ja 23.11.–14.12.2011 (Durban). Jutuksi laskettiin jokainen otsikoitu ja taitollisesti omaksi kokonaisuudekseen erotettu teksti (ml. esim. faktalaatikot).
- 2 Ks. esim. http://sciencepolicy.colorado.edu/media_coverage/
- 3 Suomen Gallupilla teetetyistä mielipidetiedusteluista uutisoitiin lehdessä näyttävästi esimerkiksi 15.9.2010 etusivulla ("Ilmastonmuutos pelottaa entistä harvempaa) ja sisäsivulla A5 ("Huoli ilmastosta hiipunut").
- 4 Haut tehtiin *Helsingin Sanomien* arkistosta (2.5.2012) ja *Iltta-Sanomien* osalta Sanoma-arkistosta (29.4.2014) hakusanoilla ilmastonmuutos tai kasvihuoneilmiö. Hakujen tuottamiin juttumääriin on syytä suhtautua varauksella mutta yleisellä tasolla ne kuvaavat uutisoinnin kehitystä riittävän luotettavasti.

- 5 "Ilmastopöytäkirjalla" viitataan tässä kansainväliseen sopimukseen, jolla pyritään saavuttamaan vuonna 1994 voimaan astuneessa YK:n ilmastomuutosta koskevassa puitesopimuksessa (UNFCCC) määritelty tavoite kasvihuonekaasupitoisuuksien vakauttamisesta sellaiselle tasolle, ettei ihmisen toiminta vaikuta haitallisesti ilmastojärjestelmään. "Ilmastokokoukset" ovat puitesopimuksen osapuolten vuosittaisia tapaamisia (Conference of the Parties, Cop), joita on järjestetty vuodesta 1995 alkaen. (Mace 2009.)
- 6 Perustuu hakusanoille ilmastokokous tai ilmastomuutos tai kasvihuoneilmiö ajanjaksolta, joka alkaa kolme päivää ennen kokouksen alkua ja päättyy kolme päivää kokouksen päättymisen jälkeen.
- 7 Määrällisessä erittelyssä toimijaksi laskettiin jutuissa siteeratut henkilöt: esimerkiksi YK laskettiin toimijaksi ainoastaan jonkun sen edustajan puhuessa jutussa. Sama henkilö laskettiin samassa jutussa toimijaksi vain kerran (vaikka sitaatteja olisi ollut useita), mutta samaa tahoa edustavat eri henkilöt laskettiin erillisiksi toimijoiksi. Erittelyssä toimijat jaettiin viiteen pääluokkaan ja 26 alaluokkaan. Pääluokat olivat "kansallinen politiikka" (tietyn valtion poliittista järjestelmää edustavat), "kansainvälinen politiikka" (kansainvälistä poliittista järjestelmää edustavat, esim. YK), "kansalaisyhteiskunta" (kansalaisjärjestöt, kansalaiset), "liike-elämä" (yritykset) ja "tiede". Mielipidekirjoituksissa (pl. toimittajien kirjoittamat kolumnit ja kommentit sekä pääkirjoitukset) ensimmäiseksi toimijaksi kirjattiin jutun kirjoittaja. Määrällisen erittelyn periaatteista ja koodausrungosta tarkemmin ks. Eide, Kunelius & Kumpu 2010; Eide & Kunelius 2012a.
- 8 *Ilta-Sanomissa* toimijattomia juttuja oli hieman enemmän (47 %) kuin *Helsingin Sanomissa* (39 %). Toimijattomien juttujen suuri osuus uutisoinnissa selittyy ainakin osittain tutkimuksen kapealla toimijan määrittelyllä ja sillä, että jutuiksi laskettiin esimerkiksi faktalaatikoit, toimittajien kommentit ja mielipidekirjoitukset, joissa harvemmin siteerataan nimettyjä henkilöitä.
- 9 "Sekaisin Goresta" (IS 8.12.2007), "Gore vaatii nopeita tuloksia Baliilta" (IS 8.12.2007), "Al, älä liioittele" (IS 12.12.2007), irtositaattina julkaistu Goren ilmastoruno (IS 9.12.2009) ja "Al Goren epäilyttävä moka" (IS 16.12.2009).
- 10 Ainoa esimerkki selkeästä toisinaajattelusta uutiskontekstissa oli *Helsingin Sanomien* päivän ääni palstalla 18.12.2009 ("Zombit koolla") julkaistu ympäristökriitikko Bjorn Lomborgin sitaatti, jossa neuvottelujen epäonnistuminen tulkittiin mahdollisuudeksi "todella vaihtaa raidetta" ja sijoittaa "radikaalisti rahaa vihreän teknologian kehitykseen".
- 11 Muissa pilapiirroksissa käsiteltiin esimerkiksi ilmastokokoukseen lentämistä (HS 4.12.2009), kyynelekaasun määrän lisääntymistä kokouksen saavutuksena (HS 18.12.2009), Don Quijotea, Sancho Panzaa ja Kööpenhaminan tuulimyllyjä (IS 11.12.2009), pelkoa taivaan putoamisesta rinnastettuna pelkoon ilmaston lämpenemisestä (IS 14.12.2009) ja hiilinieluja (IS 17.12.2009). Pilapiirroksissa yleinen rinnastus kylmän säätilan ja ilmastokokousten tavoitteen välillä tehtiin myös *Ilta-Sanomien* varsinaisen pääkirjoituksen alla julkaistavassa lisähuomautuksessa ("...ja vielä!"), jossa todettiin 16.12.2009: "Kööpenhaminan ilmastokokous on nyt työskennellyt runsaan viikon, ja ilmaston lämpenemistä vastustavat puheet alkavat tuottaa tulosta. Suomessa on nyt niin kylmä, että kaikki paikat huurtuvat ja sudet ovat pakkasesta sokeita."
- 12 Esimerkiksi Bali: 1) "Suursaastuttajat kieltäytyvät sitovista päästörajoista Baliilla" (HS 11.12.2007), 2) "Johtavia teollisuusmaita syytetään ilmastoneuvotteluiden jumittamisesta" (HS 13.12.2007), 3) "EU uhkasi boikotoida Yhdysvaltain valmistelemaa ympäristökokousta" (14.12.2007), 4) "Balin ilmastokokous hieroi sopua aamuyöhön" (HS 15.12.2007), 5) "Huima draama päättyi ilmastosopuun Baliilla" (16.12.2007). Kööpenhamina: 1) "Teollisuusmaiden otettava johto" (HS 8.12.2009), 2) "Kehitysmaiden ulosmarssi kiristi tunnelmia Kööpenhaminassa" (HS 15.12.2009), 3) "Uskalluksen ja kompromissien loppuhuipennus alkaa" (HS 16.12.2009), 4) "Taistelu päästörajoista jatkui Kööpenhaminassa yöhön asti" (19.12.2009), 5) "Läpimurto jää jatkoajalle" (19.12.2009), 6) "Läpimurto muuttui farssiksi" (HS 20.12.2009), 7) "Kova puristus tuotti vain laihan sovun Kööpenhaminassa" (HS 20.12.2009). Cancún: 1) "Kioton jatkosta kova väantö" (HS 8.12.2010), 2) "Loppurutistus alkoi Cancúnissa, mutta sitovaa sopimusta ei vielä synny" (HS 11.12.2010), 3) "Riitapukarit sopuun Meksikossa" (HS 12.12.2010).
- 13 Muissa vastaavanlaisissa kolumneissa käsiteltiin esimerkiksi EU:n valitsemia lähestymistapaa päästöjen vähentämiseen ("Missä EU, siellä ongelma", HS 4.12.2007), hallituksen tuulivoimatavoitetta ("Oras Tynkynen kaipaa luulivoiman sijaan tuulivoimaa", HS 3.12.2009), Helsingin päästötavoitteita ("Helsingin päästötavoitteet liian vaatimattomat?", HS 7.12.2009), hiilinieluja ("Mikrotason nieluongelma", HS 7.12.2009), ympäristöministerin ja hallituksen omakehua Kioton velvoitteiden täyttämisestä ("Tosi halpaa ilmastopoliittikkaa", HS 10.12.2009), puun energiakäyttöä ja hiilinieluja ("Puun polttaminen ei ole päästötöntä", HS 11.12.2009) ja kantojen energiakäyttöä ja hiilivelkaa ("Kannon poltto onkin syntiä", HS 3.12.2010).

Kirjallisuus

- Alestalo, Mikko (2012). Ilmastokynnisyys. *Tieteessä tapahtuu* 30: 2, 1–2.
- Berglez, Peter & Olausson, Ulrika (2014). The post-political condition of climate change: an ideology approach. *Capitalism Nature Socialism* 25: 1, 54–71
- Boykoff, Maxwell (2011). *Who Speaks for the Climate?* Cambridge: Cambridge University Press.
- Boyce, Tammy & Lewis, Justin (2009). Climate change and the media: the scale of the challenge. Teoksessa: Boyce, Tammy & Lewis, Justin (toim.). *Climate Change and the Media*. New York: Lang, 3–16
- Carpentier, Nico & Spinoy, Erik (2008) (toim.). *Discourse Theory and Cultural Analysis. Media, Arts and Literature*. Cresskill: Hampton Press.
- Carpentier, Nico & De Cleen, Benjamin (2007). Bringing discourse theory into media studies. *Journal of Language and Politics*, 6: 2, 265–293.
- Chubb, Philip (2012). “Really, fundamentally wrong”. Media coverage of the business campaign against the Australian carbon tax. Teoksessa: Eide, Elisabeth & Kunelius, Risto (toim.). *Media Meets Climate. The Global Challenge for Journalism*. Göteborg: Nordicom, 179–194.
- Dahlberg, Lincoln & Phelan, Sean (2011) (toim.). *Discourse Theory and Critical Media Politics*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Eide, Elisabeth (2012). An Editorial that Shook the World...Global Solidarity vs. Editorial Autonomy. Teoksessa: Eide, Elisabeth & Kunelius, Risto (toim.). *Media Meets Climate. The Global Challenge for Journalism*. Göteborg: Nordicom, 125–144.
- Eide, Elisabeth & Kunelius, Risto (2012a) (toim.). *Media Meets Climate. The Global Challenge for Journalism*. Göteborg: Nordicom.
- Eide, Elisabeth & Kunelius, Risto (2012b). Moment of hope, mode of realism. *International Journal of Communication* 6, 266–285
- Eide, Elisabeth & Kunelius, Risto (2012c). Introduction. Teoksessa: Eide, Elisabeth & Kunelius, Risto (toim.). *Media Meets Climate. The Global Challenge for Journalism*. Göteborg: Nordicom, 9–28.
- Eide, Elisabeth; Kunelius, Risto & Kumpu, Ville (2010) (toim.). *Global Climate – Local Journalisms. A Transnational Study on How Media Make Sense of Climate Summits*. Bochum/Freiburg: Projekt Verlag
- Fairclough, Norman (1995). *Critical Discourse Analysis: the Critical Study of Language*. Lontoo: Longman.
- Giddens, Anthony (2009). *The Politics of Climate Change*. Cambridge: Polity Press.
- Haavisto, Ilkka (2010). *Työelämän kulttuurivallankumous. EVAn arvo- ja asennetutkimus 2010*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Haavisto, Ilkka (2012). *EU vai ei? EVAn arvo- ja asennetutkimus 2012*. Helsinki: Taloustieto.
- Habermas, Jürgen (1984). *The Theory of Communicative Action. Vol. 1, Reason and the Rationalization of Society*. Boston: Beacon Press.
- Habermas, Jürgen (1987). *The Theory of Communicative Action. Vol 2, Lifeworld and System: A Critique of Functionalist Reason*. Cambridge: Polity Press.
- Howarth, David (1995). Discourse theory. Teoksessa: Marsh, David & Stoker, Gerry (toim.). *Theory and Methods in Political Science*. Basingstoke: Macmillan Press, 115–133.
- Howarth, David & Torfing, Jacob (2005) (toim.). *Discourse Theory in European Politics: Identity, Policy and Governance*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Howarth, David; Norval, Aletta & Stavrakakis, Yannis (2000) (toim.). *Discourse Theory and Political Analysis: Identities, Hegemonies and Social Change*. Manchester: Manchester University Press.
- Hulme, Mike (2009). *Why We Disagree About Climate Change: Understanding Controversy, Inaction and Opportunity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hulme, Mike (2010). Cosmopolitan climates. Hybridity, foresight, and meaning. *Theory, Culture & Society* 27: 2–3, 267–276.
- Hulme, Mike (2011). Reducing the future to climate: a story of climate determinism and reduction. *Osiris* 26: 1, 245–266.
- Jameson, Fredric (2003). Future city. *New Left Review* 21: May-June, 65–79.
- Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2002). *Discourse Analysis as a Theory and Method*. Lontoo: Sage.
- Kantola, Anu (1996). Tri Otsoni ja Mr Kasvihuone. Mediapaniikkeja modernin kauhun rajoilta. Teoksessa: Luostarinen, Heikki; Kivikuru, Ullamaija & Ukkola, Merja (toim.). *Sopulisilppuri. Mediakritiikin näkökulmia*. Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

- Karppinen, Pekka (1993). *Kasvihuoneilmion kasvu kuumaksi uutisaiheeksi Helsingin sanomissa. Historiallista tarkastelua Hemánuksen ja Tervosen objektiivisuuskáityksen valossa*. Pro gradu -työ. Tampere: Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.
- Kerkkánen, Anu (2010). *Ilmastomuutoksen hallinnan politiikka: kansainválnen ilmastokysymyksen haltuunotto Suomessa*. Tampere: Tampere University Press.
- Kumpu, Ville (2013). A climate for reduction? UN climate summits as a context for imagining futures in journalism. *Futures* 53, 53–62.
- Kumpu, Ville & Rhaman, Mofizur (2012). Futures of the implicated and the bystander. Comparing futures imagined in the coverage of climate summits in Bangladesh and Finland. Teoksessa: Teoksessa Eide, Elisabeth & Kunelius, Risto (toim.). *Media Meets Climate. The Global Challenge for Journalism*. Göteborg: Nordicom, 105–122.
- Kumpu, Ville & Kunelius, Risto (2010). Finland: coming to terms with political realities? Teoksessa: Eide, Elisabeth; Kunelius, Risto & Kumpu, Ville (toim.). *Global Climate – Local Journalisms. A Transnational Study on How Media Make Sense of Climate Summits*. Bochum/Freiburg: Projekt Verlag, 179–194.
- Kunelius, Risto (2012). Varieties of realism. Durban editorials and the discursive landscape of global climate politics. Teoksessa: Eide, Elisabeth & Kunelius, Risto (toim.). *Media Meets Climate. The Global Challenge for Journalism*. Göteborg: Nordicom, 31–48.
- Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (1985). *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*. Lontoo: Verso
- Lyytimáki Jari (2011). Mainstreaming climate policy: the role of media coverage in Finland. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change* 16: 6, 649–661.
- Lyytimáki, Jari & Tapio, Petri (2009). Climate change as reported in the press of Finland: From screaming headlines to penetrating background noise. *International Journal of Environmental Studies* 66:6, 723–735
- Mace, M. J. (2009). International treaties. Teoksessa: Schneider, Stephen; Rosencranz, Armin; Mastrandea, Michel & Kuntz-Duriseti, Kristin (toim.). *Climate Change Science and Policy*. Washington: Island press, 221–234.
- Mouffe, Chantal (2005a). *The Return of the Political*. Lontoo: Verso.
- Mouffe, Chantal (2005b). *On the Political*. Abingdon: Routledge.
- Mouffe, Chantal (2013). *Agonistics: Thinking the World Politically*. Lontoo: Verso.
- Painter, James (2010). *Summoned by Science. Reporting Climate Change at Copenhagen and Beyond*. Oxford: Reuters institute for the study of journalism.
- Palonen, Emilia (2008). Ernesto Laclau & Chantal Mouffe. Diskurssiteoriaa ja radikaalia demokratiaa. Teoksessa: Lindroos, Kia & Soininen, Suvi (toim.). *Politiikan nykyteoreetikoja*. Helsinki: Gaudeamus, 209–232.
- Swyngedouw, Erik (2010). Apocalypse forever? Post-political populism and the spectre of climate change. *Theory, Culture & Society* 28:2–3, 213–232.
- Torring, Jacob (1999). *New Theories of Discourse: Laclau, Mouffe and Žižek*. Oxford: Blackwell.
- Urry, John (2011). *Climate Change and Society*. Cambridge: Polity Press.
- Weart, Spencer (2003). *The Discovery of Global Warming*. Cambridge: Harvard University Press.
- Žižek, Slavoj (2005). *Ideologian ylevá objekti*. Vantaa: Apeiron kirjat.